

РОЗДІЛ III. РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ

УДК: 323.2(438+437.3+439+437.6):355.01(470+477)

Мирослава Лісовська,

кандидат політичних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
m.lisovska@kubg.edu.ua
ORCID ID: 0000-0002-3534-9945;

Олена Пістракевич,

кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри міжнародних відносин,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
o.pistrakevych@kubg.edu.ua
ORCID ID: 0000-0003-0457-1954;

Марина Бессонова,

кандидат історичних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
m.bessonova@kubg.edu.ua; mmbessonm@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-1533-775X:
DOI 10.29038/2524-2679-2023-03-125-149

**ПОЗИЦІЇ КРАЇН ВИШЕГРАДСЬКОЇ ГРУПИ ЩОДО
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: ПУБЛІЧНИЙ ВИМІР**

У статті здійснено аналіз ставлення країн Вишеградської групи щодо подій російсько-української війни, що в гібридній формі розпочалася з 2014 р. та перейшла в активну фазу після повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 р. З'ясовано, що, попри декларовану підтримку України та її європейських прагнень, кожна країна Вишеградської групи має свої особливості сприйняття подій цієї війни та ставлення до країни-агресора. Виявлено коливання в позиції таких країн, як Словаччина та Чехія, у той час як Поль-

ща й Угорщина демонструють певну стабільність своєї позиції, при цьому діаметрально протилежну. Наявні розбіжності між членами Вишеградської групи стали помітними з 2014 р.: коли чітку проукраїнську й антиросійську позицію посіла тільки Польща; Словаччина коливалася між публічним визнанням агресії з боку Росії та її замовчуванням; а Чехія й Угорщина, попри задекларовану підтримку України та приєднання до європейської політики санкцій проти Росії, фактично зайняли антиукраїнську позицію. Виявлено, що країни V4 не створили єдиного фронту щодо підтримки України та допомоги у війні проти РФ у 2022 р. Із-поміж Вишеградської четвірки три країни (Польща, Чехія та Словаччина) приєдналися до інших держав Європи, які активно надавали Україні військову допомогу, у той час як Угорщина демонструє повністю протилежну позицію, яка в публічному вимірі є чітко проросійською. У статті також здійснено огляд змін, унесених до законодавства країн Вишеградської групи з початку повномасштабного вторгнення. Доведено, що українське питання мало значне місце в порядку денному як в інституціях окремих країн, так і у форматі V4, та воно сприяло унаочненню вже наявних відмінностей у позиціях Вишеградської четвірки та виявило розбіжності в V4, що сприймається як криза або занепад цього регіонального об'єднання.

Ключові слова: Вишеградська група; Україна; російсько-українська війна.

Myroslava Lisovska,

Borys Grinchenko Kyiv University,
ORCID ID: 0000-0002-3534-9945;

Olena Pistrakevych,

Borys Grinchenko Kyiv University,
ORCID ID: 0000-0003-0457-1954;

Maryna Bessonova,

Borys Grinchenko Kyiv University,
ORCID ID: 0000-0003-1533-775X

THE POSITIONS OF THE COUNTRIES OF THE VISEHRAD GROUP REGARDING THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR: THE PUBLIC DIMENSION

The article analyzes the attitude of the countries of the Visegrad Group regarding the events of the Russian-Ukrainian war, which began in a hybrid form in 2014 and entered the active phase after the full-scale invasion on February 24, 2022. It was found that despite the declared support of Ukraine and its European aspirations, each country of the Visegrad Group has its own peculiarities of perception

of the events of this war and attitude towards the aggressor country. Fluctuations in the position of countries such as Slovakia and the Czech Republic have been revealed, while Poland and Hungary demonstrate a certain stability of their position, at the same time diametrically opposite. Existing differences between the members of the Visegrad Group became noticeable since 2014: when only Poland took a clear pro-Ukrainian and anti-Russian position; Slovakia vacillated between public recognition of Russian aggression and its default; and the Czech Republic and Hungary, despite their declared support for Ukraine and joining the European policy of sanctions against Russia, actually took an anti-Ukrainian position. It was revealed that the V4 countries did not create a united front regarding support for Ukraine and assistance in the war against the Russian Federation in 2022. From among the Visegrad Four, three countries (Poland, the Czech Republic, and Slovakia) joined other European countries that actively provided military assistance to Ukraine, in while Hungary demonstrates a completely opposite position, which in the public dimension is clearly pro-Russian. The article also reviews the changes made to the legislation of the Visegrad Group countries since the beginning of the full-scale invasion. It has been proven that the Ukrainian issue had a significant place on the agenda both in the institutions of individual countries and in the V4 format, and it contributed to the visualization of the already existing differences in the positions of the Visegrad Four and revealed disagreements in the V4, which is perceived as a crisis or decline of this regional unity.

Key words: Visegrad group; Ukraine; Russian-Ukrainian war.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Російська агресія проти України, яка розпочалась у 2014 р. та переросла в повномасштабну війну з 2022 р., вплинула на весь світ. Значна частина сучасних акторів міжнародних відносин як індивідуально, так і в складі інтеграційних та інших об'єднань визначилася зі своїми оцінками щодо агресії Росії проти України й публічно окреслила свою позицію щодо її засудження або прийняття. Війна в Україні вплинула й на певні виміри внутрішньополітичного розвитку окремих держав і їх взаємодію в рамках дво- та багатосторонніх об'єднань.

Позиція країн Вишеградської групи (V4) щодо російсько-української війни важлива для України як у рамках Центральної й Східної Європи, так і в контексті намірів України доєднатися до ЄС та НАТО. Взаємодія з державами Вишеградської групи є необхідною складовою частиною сучасної зовнішньої політики України, що привертає увагу передусім через необхідність вивчення досвіду європейської і євроатлантичної

інтеграції Республіки Польща, Словацької Республіки, Угорщини й Чеської Республіки. Актуальною у XXI ст. залишається спільна участь у підвищенні рівня обороноздатності в Центрально-Східній Європі, відновлення співробітництва в рамках Вишеградської бойової тактичної групи ЄС, а також розширення співпраці щодо реалізації спільних освітніх та гуманітарних проєктів. Посилення відносин із країнами V4 визначено й Стратегією зовнішньополітичної діяльності України від 26.08.2021 р., яка передбачає максимальне використання наявних регіональних форматів, зокрема Вишеградської групи, задля покращення міжнародного безпекового середовища. Тому виявлення позицій країн V-4 як групи, так і окремих її учасників, їх збіг чи, навпаки, відмінності в поглядах на російсько-українську війну, висловлені в публічному просторі, є необхідними для вибудовування обґрунтованої зовнішньої політики України та продовження продуктивної взаємодії як із Вишеградською групою загалом, так і з окремими країнами-членами зокрема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження країн-членів Вишеградської четвірки, особливостей політичних процесів у цьому регіоні, їх відносин та співпраці з Україною у різних сферах зберігає свою актуальність для українських фахівців. Серед вітчизняних науковців, які у своїх дослідженнях вивчали досвід країн V4, особливо в контексті їх європейської та євроатлантичної інтеграції, безпекових аспектів, засад співробітництва, потрібно відзначити І. Артьомова, С. Зуб, М. Лендєл, Г. Максака, Т. Сидорук, М. Фесенко й ін. Суттєві зміни як у державних політиках країн-членів, так і на рівні регіонального об'єднання, що сталися після початку російської агресії проти України, відображені в роботах таких авторів, як В. Андрейко, Т. Жовтенко, Л. Корнійчук, Н. Матвійчук, Н. Ніколаєнко й ін. Автори здійснювали аналіз реакцій, позицій, проблем і перспектив співробітництва країн Вишеградської четвірки одна з одною й з Україною в умовах російсько-української війни.

Особливу увагу привертають роботи Ольги Близняк, яка проаналізувала позиції країн Вишеградської групи в політиці ЄС щодо України в умовах російсько-української війни до подій 2022 р. [1], а також розглядала окремі виміри позиції країн Центрально-Східної Європи вже після початку повномасштабного вторгнення [2]. Утім, основний фокус уваги авторки – євроінтеграційні процеси. Проблематика перших реакцій країн Вишеградської четвірки на події повномасштабного російського вторгнення з 2022 р. та вплив цих подій на відносини всередині угруповання розглянуті в публікації Івана Вовканича та Ігоря Шніцера [3]. У дослідженні Олександри Давимуки зроблено огляд поточної

діяльності Вишеградської групи в умовах нових політичних і безпекових реалій на Європейському континенті. Авторка схарактеризувала вплив повномасштабної збройної агресії РФ проти України на відносини між державами Вишеградської групи [4]. Утім, серед наявних робіт немає узагальнювальної праці, яка б висвітлювала позиції країн V4 щодо російсько-української війни власне через публічний вимір.

Мета дослідження – з'ясувати позиції країн Вишеградської групи щодо російсько-української війни шляхом аналізу офіційних заяв і законодавчих ініціатив, які оприлюднені в публічному просторі.

Методика дослідження полягає у використанні загальнофілософських і загальнонаукових методів: аналізу та синтезу, узагальнення й аналогії, порівняння та історико-описового методу, які надали можливість визначити позиції країн Вишеградської четвірки, презентовані в публічному просторі. Означені методи та застосування системного й комплексного підходів дали змогу окреслити практичні кроки владних інституцій і суспільств Польщі, Чехії, Словаччини та Угорщини, які є проявами їхньої позиції щодо російсько-української війни, а також виявити еволюцію позиції щодо війни в Україні, яка розпочалась у 2014 р.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Вишеградська група, або Вишеградська четвірка, утворена 15 лютого 1991 р. з метою поглиблення взаємної співпраці між центральносхідноєвропейськими країнами. Першими спільними завданнями було позбутися залишків комуністичного минулого в Центрально-Східній Європі, подолати історичну ворожнечу між країнами регіону й долучитися до євроінтеграційного процесу. Основою для зближення між країнами в той період були не лише географічне положення, історичне минуле, економічні зв'язки та транскордонна співпраця, а й близькість ідей тодішніх правлячих політичних еліт. Відсутність інституційного оформлення Вишеградської групи відзначають усі дослідники, акцентуючи увагу на тому, що це була своєрідна платформа для обговорення широкого кола питань, які для держав Центральної й Східної Європи мають спільний інтерес [4]. Таке обговорення сприяло узгодженню позиції держав-учасниць із приводу певних питань і координації дій із метою вступу в європейські та євроатлантичні структури. Згодом, після набуття членства в ЄС і НАТО, Вишеградська група діяла як платформа для вибудови спільної позиції V4 в рамках цих структур.

Іншим напрямом діяльності цієї регіональної ініціативи стала підтримка євроінтеграційних прагнень своїх сусідів, передусім України [1, с. 28]. Співпраця між країнами V4 з Україною почалася з 1990-х рр., утім, дослідники виокремлюють активізацію цієї співпраці вже після вступу Вишеградської четвірки до ЄС у 2004 р. Вишеградська група завжди становила інтерес для України. Цьому сприяли географічна близькість, наявність потужних українських громад (особливо в Польщі та Чехії), історично дружніх зв'язків між країнами. Тому реакція на події в Україні з боку країн V4 становила важливе значення як для української влади й суспільства, так і для позиціонування України в країнах Європи.

Основними вимірами оцінки країнами V4 розвитку України були розвиток демократії, ринкової економіки, свободи, тобто саме ті критерії, які дозволили країнам Вишеградської групи успішно завершити транзит до демократії й інкорпоруватися до європейських і євроатлантичних структур. Попри те, що Вишеградську групу не вважають абсолютно однорідним об'єднанням [4, с.1] через відсутність чітко окреслених спільних позицій у питаннях безпеки та зовнішньої політики, їх оцінка щодо критичних подій в Україні була спільною.

Так, країни V4 виступали з одностайною підтримкою демократичних устремлінь часів Помаранчевої революції (листопад – грудень 2004 р.), характеризуючи Україну як ключового сусіда, стратегічного партнера Європейського Союзу, головного гравця в регіональній і глобальній безпеці [5]. Такі оцінки підтверджені в червні 2005 р. на зустрічі прем'єр-міністрів Вишеградської четвірки, коли відданість демократії та реформам визначалися як необхідні умови для європейської перспективи для України, а також як підґрунтя для нових перспектив для відносин між ЄС та Україною [6]. Події Євромайдану й Революції Гідності (осінь 2013 – зима 2014 рр.) також сприймалися країнами V4 передусім через вимір виборювання українським суспільством свого європейського та демократичного вибору, тож висловлювалася спільна позиція підтримки стабільної, демократичної і єдиної України та мирного розвитку подій [7].

Початок російської агресії в гібридній формі наприкінці лютого – на початку березня 2014 р. викликав об'єднану реакцію з боку країн Вишеградської групи, які одними з перших виступили зі спільними заявами й зверненнями щодо підтримки територіальної цілісності та суверенітету України, закликаючи поважати українське й міжнародне право та положення Будапештського меморандуму 1994 р. Платформа V4 була залучена до обговорення ситуації в Україні, а також сприяла заохоченню інших країн Європи приєднатися до проукраїнських заяв.

Утім, на думку багатьох дослідників, попри спільну підтримку європейських прагнень України, позиція країн V4 щодо російсько-української війни, як у її гібридній формі з 2014 р., так і у форматі відкритого масштабного вторгнення з 2022 р., мала суттєві відмінності, тож варто говорити не про позицію, а про різні позиції окремих членів Вишеградської четвірки. Цілком слушним є висновок української дослідниці О. Близняк про те, що країни Вишеградської групи провалили іспит на консенсус у питанні російсько-української війни й санкцій проти країни-агресора. На її думку, різні погляди на російсько-українську війну до її повномасштабної фази виразно демонструють відсутність однаковості [1, с. 33].

Стисло узагальнимо позиції країн Вишеградської четвірки в період із 2014 р. до 24 лютого 2022 р. Так, з-поміж усіх членів V4 для Польщі російська агресія є екзистенційним викликом, тому ця країна демонструвала найбільшу активність щодо впровадження санкцій проти Росії, називаючи її країною-агресором, засуджувала порушення територіальної цілісності України. Позиція Польщі з 2014 р. і до початку повномасштабного російського вторгнення була й залишається найбільш чіткою та безкомпромісною. Публічні прояви позиції Словаччини тісно пов'язані з особистими поглядами керівництва держави. Так, помітні антиукраїнські та проросійські наративи в період свого другого прем'єрства озвучував Роберт Фіцо (2012–2018 рр.), який зайняв позицію підтримки Росії та засуджував упровадження санкцій, аргументуючи свою думку економічними збитками для Словаччини. Обрання навесні 2014 р. президентом Словаччини Андрея Кіски привело до змін у публічній позиції цієї країни щодо російсько-української війни. Так, новий президент підтримав санкції проти Росії як країни-агресора, закликав очільника Кремля вивести з України війська та наголошував на важливості дотримання Мінських домовленостей. Утім, наступники Р. Фіцо на посаді прем'єр-міністра Петер Пеллегріні й Ігор Матович наслідували свого попередника в проросійських та антиукраїнських висловлюваннях. Етнополітичні претензії Угорщини істотно впливали на її позицію щодо початку війни проти України з 2014 р., яка, хоч і засудила дії Росії, однак залежність від російських енергоносіїв та вплив російського капіталу є потужними важелями впливу на публічні прояви підтримки України. Такий саме вплив зумовив і позицію Чехії, політичні симпатії президента якої Мілоша Земана проявляються в його проросійських висловлюваннях. Так, події в Україні кваліфікувалися як «громадянська війна», а санкції проти Росії, до яких Чехія все ж таки доєдналася, інтерпретувалися ним як додатковий тягар [1, с. 34].

Тож попри першу реакцію країн Вишеградської групи у формі підтримки територіальної цілісності України та її європейського вибору, єдиної й спільної позиції в представників цього регіонального утворення не сформувався, що свідчить про відсутність консенсусу щодо кваліфікації дій Росії на території України та санкцій щодо країни-агресора.

Після перших реакцій на анексію Криму й окупацію окремих районів Донецької та Луганської областей Росією, наступна фаза активізації уваги V4 до війни проти України почалася з кінця лютого 2022 р. Тож у контексті війни в Україні співпраця V4 переживає серйозну напругу. Діяльність органів державної влади країн V4 чітко демонструє позицію країн щодо російсько-української війни. Регулярні зустрічі у форматі V4, V4+Україна на рівні міністрів, заступників міністрів, аналіз нормативно-правових актів, офіційних заяв, які стосуються питань російсько-української війни, прийнятих державами учасницями після 24 лютого 2022 р., свідчать про важливість українського питання для держав Вишеградської групи.

Повномасштабне вторгнення РФ в Україну змінило ситуацію – країни Вишеградської групи активізували свої висловлювання щодо підтримки нашої держави та засудження агресії в офіційних заявах і комюніке на різних рівнях. Уперше після російського вторгнення країни Вишеградської групи висловили офіційну підтримку Україні 8 березня 2022 р. у спільній заяві прем'єр-міністрів V4 та Сполученого Королівства в Лондоні [8]. Тож позиція Вишеградської четвірки оголошувалася разом із таким потужним гравцем на міжнародній арені, як Велика Британія, яка є одним із локомотивів підтримки України. Крім засудження агресії Росії проти України, лідери V4 запропонували повну підтримку уряду й народу України, продовження координації дій щодо застосування санкцій проти Росії та інших заходів, уключаючи звернення до Міжнародного кримінального суду. Того ж дня глави урядів V4 підтвердили свою непохитну підтримку України в контексті російського вторгнення в спільному комюніке, у якому оголошені наміри мобілізації значних фінансових та людських ресурсів для надання допомоги Україні та українським біженцям, доповнюючи свої наміри погодженням пакету підтримки в 1 мільйон євро через Міжнародний Вишеградський фонд.

Навесні-улітку 2022 р. спільна позиція V4 щодо російсько-української війни підтверджувалась у низці колективних документів. Так, 25 квітня 2022 р. оприлюднено підсумки зустрічі представників Комітетів у справах Європейського Союзу Парламентів країн Вишеградської четвірки, де, крім усебічної підтримки України та засудження злочинів збройних

сил Російської Федерації містилися заклики негайно припинити військові дії; вивести війська з території України, уключаючи самопроголошені сепаратистські території так званих «народних республік», а також незаконно анексованого Криму, що є територією України. Була висловлена підтримка надання Україні статусу країни-кандидата на вступ у ЄС та якомога швидшого початку переговорного процесу про вступ України до ЄС [9]. Ще одним документом, який зафіксував у публічному просторі позицію країн V4, була спільна декларація Міністрів внутрішніх справ V4, яку вони підписали 30 червня 2022 р. У цьому спільному документі знову засудили агресію Росії, висловили підтримку Україні та впевнили в готовності забезпечувати належний захист і прийом біженців з України [10]. Потрібно згадати ще один спільний документ, підписаний та оприлюднений 5 грудня 2022 р. – Декларацію, підготовлену на рівні Голів комітетів із питань оборони та безпеки парламентів країн V4. У ній у черговий раз підтверджену непохитну підтримку незалежності, суверенітету й територіальної цілісності України в межах її міжнародно визнаних кордонів, засуджено незаконну, неспровоковану та невиправдану загарбницьку війну Росії проти України. Країни V4 вимагали від Росії припинити всі військові дії, зокрема атаки на житлові райони й цивільну інфраструктуру, а також вивести війська та військову техніку з усієї міжнародно визнаної території України [11].

Спробуємо простежити, чи різнилися ці позиції, висловлені в узагальнювальних деклараціях, у діях окремих країн Вишеградської четвірки.

Як уже зазначалося, Польща серед держав Вишеградської четвірки стала найвідданішим союзником нашої країни. Президент Польщі Анджей Дуда у своїй промові від 24 лютого 2022 р. запевнив у солідарності з Україною та українським народом й у повній підтримці України Польщею, наголосив на важливості єдності та спільній рішучій позиції всього західного співтовариства щодо Росії, акцентував увагу на готовності прийняти велику кількість біженців з України [12]. Анджей Дуда й надалі на міжнародній арені демонстрував незмінну рішучу позицію щодо важливості підтримки України, необхідності посилення тиску на Росію для припинення війни та відновлення територіальної цілісності України в міжнародно визнаних кордонах. Президент Польщі активно підтримував діяльність Міжнародної Кримської платформи, а також зміцнення співпраці в рамках Люблінського трикутника.

Публічна підтримка України проявилася не лише на рівні виконавчої, а й законодавчої влади Польщі. Польським парламентом дуже оперативно

прийнято низку нормативно-правових актів, спрямованих на підтримку України в боротьбі з агресором. Так, 12 березня 2022 р. польський Сейм прийняв Закон про допомогу громадянам України у зв'язку зі збройним конфліктом на території цієї держави. Закон установив окремі правила легалізації перебування громадян України, які прибули на територію Республіки Польща з території України у зв'язку з військовими діями, що ведуться на території нашої держави [13]. Ще одним важливим документом стала Постанова Сейму Республіки Польща від 3 березня 2022 р. про підтримку членства України в Європейському Союзі. Сейм вважав єдиною можливою та необхідною відповіддю на жорстоку агресію російської сторони рішучу й усебічну відповідь міжнародної спільноти.

Важливим виміром публічної та інформаційної підтримки можна вважати схвалення 8 квітня 2022 р. Сеймом Республіки Польща Постанови про засудження злочину геноциду в Україні. Однією з вимог було негайне припинення членства Росії в усіх міжнародних організаціях, які стоять на варті сучасного правового й безпекового порядку.

Крім того, потрібно згадати й законодавчі ініціативи, які стосувались економічних вимірів. Так, 12 квітня 2022 р. прийнято Закон про спеціальні рішення у сфері протидії підтримки агресії проти України та захисту національної безпеки, який передбачав уведення ембарго на імпорт вугілля з Росії [14]. У 2022 р. також оголошено ще одну важливу зміну в Законі про захист Батьківщини, відповідно до якого Польща планувала збільшити видатки на оборону до 3 % ВВП у 2023 р., мати 250 тис. професійних військових (до цього 120 тис. осіб перебувало на дійсній службі) і 50 тис. у Силах територіальної оборони (до цього – 35 тис. осіб).

Оцінюючи рівень загальної допомоги Польщі, зазначимо, що він становить близько 3,03 млрд дол. За часткою допомоги Україні, у пропорції до національних ВВП, Польща є третьою (0,5 % ВВП) після Естонії (0,8 % ВВП) та Латвії (0,8 % ВВП). Військова допомога Україні від Польщі становить близько \$2 млрд і є 3-ю за обсягом після США й Великої Британії. Крім того, Польща надала прихисток понад 3,5 млн громадян України. Вартість гуманітарної допомоги, отриманої від Уряду РП, становить \$177 млн, фінансової – понад \$1 млрд [15]. Свою позицію Польща пояснює тим, що військова та інша допомога Україні є гарантією безпеки своєї держави, та й усієї Європи загалом.

Важливим аспектом допомоги Україні є інформаційна підтримка парламенту Польщі. Під час багатьох зустрічей польських високопосадовців із колегами з інших країн, тема російсько-української війни була провідною. Обговорювалися питання всеосяжної допомоги

Україні, підтримки біженців. Крім того, польські парламентарі брали участь у маршах проти агресії Росії проти України, які відбулись у Варшаві та інших польських містах.

У Польщі діє потужна інформаційна підтримка українців, які тікають від війни. Так, оперативно створено інтернет-портал RozmagamUkraine.gov.pl, за посередництвом якого координується допомога. Допомога надається Урядовим агентством стратегічних резервів, іншими державними установами, органами місцевого самоврядування, а також неурядовими організаціями та приватними особами [16]. Таких інформаційних ресурсів створених за місяці війни, було дуже багато. Наприклад, «Сайт для громадян України» орієнтований на осіб, які шукають тимчасового притулку в Польщі. Сайт містить різноманітну інформацію, яка стосується соціального забезпечення, освіти, можливостей працевлаштування. Уся інформація є офіційною та ґрунтується на відповідних нормативних актах і даних, підтверджених компетентними органами польської державної адміністрації [17]. Тож позиція Польщі, якщо порівнювати з початком війни в її гібридній формі, із 2014 р. не змінилася: беззаперечна підтримка України та засудження дій Росії (попри наявні загострення, що були у відносинах України й Польщі наприкінці 2023 р.).

Розглянемо позицію Словаччини щодо подій в Україні. Перша реакція цієї країни на російське повномасштабне вторгнення відбулася вже 24 лютого 2022 р. Президентка Зузана Чапутова виступила зі зверненням, у якому закликала співгромадян розглядати свій захист відтепер у контексті нової загрози, згадавши 1968 р., коли радянські танки прийшли до Словаччини для «захисту» від неіснуючої контрреволюції та зауважила, що зараз в Україні відбувається щось подібне, навіть набагато гірше. Апелювання до історичної трагедії власного народу було потужним фактором впливу на ставлення словацького суспільства до подій в Україні. У публічному просторі своєї країни, Європи та світу було поширено позицію про те, що Словаччина разом з усім світом засуджує російську агресію й солідарна з Україною. У зверненні президентки йшлося про потужну російську пропаганду, яка діє не лише в Україні, а й у Словаччині, наголошувалося застереження про дезінформування, особливо в соціальних мережах та заклик бути обережними щодо джерел отримання інформації. Свою позицію як очільника країни Зузана Чапутова також виявила в записі відеозвернення 26 квітня 2022 р. російською мовою до солдатів-окупантів та їхнього командування із закликом покласти край насильству, особливо щодо жінок і дітей [18].

Крім заяв, позиція Словаччини проявлялась і в її діях. Так, від початку російського повномасштабного вторгнення в Україну Словаччина брала активну участь у допомозі на різних рівнях і в різних сферах. Уже 25 лютого 2022 р. уряд схвалив пропозицію про зміни в низці законів. Поправка до Закону про цивільний захист створювала правову базу для оголошення Урядом надзвичайного стану через масовий наплив іноземців. Це мало надати змогу здійснити заходи економічної мобілізації щодо забезпечення їх проживанням, необхідної організації транспортного та медичного обслуговування. На підставі змін до Закону про організацію діяльності органів державної влади й організацію центрального державного управління, Уряд створив касу взаємодопомоги особам, які постраждали внаслідок гуманітарної кризи. Доходами фонду є грошові кошти від фізичних або юридичних осіб, а також кошти з державного бюджету.

Уряд Словаччини також затвердив фінансування заходів Міністерства внутрішніх справ, необхідних для зміцнення IT-інфраструктури на зовнішньому кордоні з Україною й завершення будівництва притулків міграційної служби на суму 13 млн євро. Виділені кошти спрямовані на розширення житлових, гігієнічних і кадрових можливостей, а також на придбання обладнання для наметового містечка на 500 місць. Міністерство внутрішніх справ мало посилити технічну охорону зовнішнього кордону з Україною, уключно з добудовою необхідних ланок поліцейських ділянок на цій ділянці [19]. Утіленням позиції підтримки України з боку Словацької Республіки було надання військової допомоги на суму 153 млн євро, а також виділення 540 тис. євро для використання окремими агентствами ООН на гуманітарні цілі.

У рамках допомоги Україні уряд Словацької Республіки оголосив конкурс для університетів та наукових установ на суму 15 мільйонів євро. Метою конкурсу є підтримка дослідників, які перебувають у групі ризику у зв'язку з військовим конфліктом в Україні. За фінансовою підтримкою звертаються університети або наукові установи, які у зв'язку із ситуацією в Україні прийняли або прийматимуть дослідника. Фінансування доступне дослідникам на різних етапах кар'єри [20]. Словацька агенція міжнародного співробітництва в галузі розвитку надала понад 300 тис. євро безповоротної допомоги на реалізацію проекту «Посилення доступу до основних продуктів харчування та гігієнічних потреб для найбільш вразливої частини населення України» [21].

Як і в Польщі, велика увага в Словаччині приділяється також інформаційній підтримці українців – Міністерство внутрішніх справ

Словацької Республіки вже 28 лютого 2022 р. створило інформаційні лінії для українців на базі Академії поліції в Братиславі у співпраці з відділом кризового менеджменту та відділом інформатики, телекомунікацій та безпеки Міністерства внутрішніх справ Словацької Республіки. Лінії також доступні з України та слугують для інформування громадян України. Управлінням регулювання електронних комунікацій та поштових послуг у співпраці з Міністерством транспорту та будівництва Словацької Республіки створено так звану «Анкету: участь словаків у повоєнній відбудові України», метою якої є з'ясування зацікавленості словацьких суб'єктів господарювання, установ державного управління й неурядових організацій у діяльності на українському ринку, або здійснення заходів розвитку, які могли б сприяти післявоєнній відбудові України. У майбутньому дані будуть використані для формування бази даних бізнес-проектів для розроблення плану залучення Словаччини до післявоєнної відбудови України [22].

Недержавний сектор у Словаччині з перших днів активно долучився до допомоги Україні. Протягом перших днів повномасштабного вторгнення створено багато хабів, центрів, платформ допомоги. Одним із найдієвіших ресурсів стала онлайн-платформа «Хто допоможе Україні», яка охоплює різні форми допомоги біженцям з України. Кожен житель Словаччини може запропонувати допомогу: проживання, транспорт, матеріальну, психологічну чи соціальну підтримку тощо. Платформа створює потужну мережу осіб та організацій, готових допомагати громадянам України [23].

Таких прикладів підтримки України й українців, які вимушено виїхали за її межі внаслідок війни, у Словаччині можна знайти багато. Позиція країни станом на другий рік активної фази повномасштабної війни є схожою на позицію Польщі – підтримка України в різних вимірах і засудження агресії з боку Росії. Утім, 30 вересня 2023 р. у Словаччині відбулися дострокові парламентські вибори, за результатами яких перемогла партія Smer-SD, а її лідер Роберт Фіцо знову очолив уряд країни. Відомий своєю проросійською позицією, Роберт Фіцо ще у своїй передвиборчій риториці виступав за припинення будь-якої військової чи збройної допомоги Україні. І вже перебуваючи на посаді прем'єр-міністра, повідомив президентку Європейської комісії Урсулу фон дер Ляєн, що новий уряд Словаччини не підтримуватиме Україну у військовій сфері і зосередиться лише на гуманітарній допомозі [24]. Тож публічний вимір словацької офіційної позиції знову змінився з огляду на погляди представника політичної еліти країни.

Чехія, як Польща й Словаччина, також миттєво зреагувала на повномасштабне вторгнення. У зверненні тогочасного президента Чеської Республіки Мілоша Земана від 24 лютого 2022 р. містилося засудження дій Росії та її президента. Події в Україні були названі як агресія проти суверенної держави. Більше того, після викриття звірств російських військових у Бучі та інших містах Київщини М. Земан назвав Путіна військовим злочинцем [3, с. 11]. Можливо, шок від того, що відбулося, вплинуло й на цього політика: М. Земан, попри свою традиційну проросійську позицію, висловив повну підтримку Україні, її керівництву та народу й закликав до введення жорстких санкцій. Цього ж дня прем'єр-міністр Петр Фіала назвав вторгнення Росії в Україну абсолютно невинуватим актом агресії проти незалежної держави, який не може пройти без відповіді з боку Європейського Союзу та НАТО.

Прем'єр-міністр Чехії скликав позачергове засідання Ради державної безпеки, на якому реакцією на подальше погіршення безпекової ситуації в Східній Європі після безпідставного й безпрецедентного нападу військ Російської Федерації на територію суверенної незалежної України були прийняті рішення: відкликати свою згоду на створення генеральних консульств Російської Федерації в Брно й Карлових Варах, відкликати чеських послів у Росії та Білорусі для консультацій, призупинити діяльність генеральних консульств Чехії в Санкт-Петербурзі та Єкатеринбурзі. Рада також обговорила подальшу гуманітарну допомогу постраждалим Україні шляхом виділення 300 мільйонів крон. Прем'єр-міністр також повідомив про запуск Міністерством внутрішніх справ інформаційної служби для громадян України в Чехії й підготовку чотириетапного плану подолання потенційної хвилі біженців громадян України.

Позиція підтримки України владою Чехії відображається в тому числі й у внесенні змін до законодавства. Так, уже 17 березня 2022 р. Сенат схвалив пакет із трьох урядових законопроектів у зв'язку зі збройним конфліктом на території України, спричиненим вторгненням військ Російської Федерації та припливом переселенців з України. Він визначав умови надання тимчасового захисту іноземцям (зокрема громадянам України), підтверджував їхнє право вільно входити на чеський ринок праці та певні права у сфері соціального забезпечення, освіти та охорони здоров'я тощо [25].

Упродовж кількох днів після початку повномасштабного російського військового вторгнення Міністерство внутрішніх справ Чехії разом із пожежниками та іншими партнерами створили регіональні центри

допомоги Україні по всій країні. Одразу запрацювала україномовна цілодобова інформаційна лінія 974-801-802 та україномовною була вся важлива інформація на сайті МВС. За кілька днів створено вебсайт www.nasiukrajinci.cz («Наші українці»), який досі є дороговказом для українців, які шукають допомоги, і для чехів, які пропонують допомогу. Покликання «Я-українець» перенаправляє українців, котрі потребують допомоги, на сайти державних установ, некомерційних організацій, потенційних перевірених роботодавців, медичних установ, страхових компаній, благодійних фондів. Спеціально створені платформи містять інформацію з будь-яких питань для різних категорій українців – від юридичної допомоги, пошуку житла, місць навчання, працевлаштування, отримання фінансової допомоги до навчальних матеріалів українською мовою.

Важливим проявом підтримки України, а з іншого боку – і показником позиції чеського суспільства стала реакція закладів освіти. Чеські університети також одразу відреагували на ситуацію в Україні та почали пропонувати різні форми допомоги українським студентам, науковцям і вченим, які опинились у складній ситуації та потребували підтримки. Більшість чеських університетів пропонують стипендії українським студентам і спростили умови вступу. Спрощенню підлягають процедури визнання української вищої освіти та кваліфікації. Чеське національне агентство з міжнародної освіти й досліджень у співпраці з Міністерством освіти, молоді та спорту створило вебсайт, який містить усю необхідну інформацію для українських учених, дослідників й інших науковців, які приїжджають до Чеської Республіки через війну в Україні. Окрім вакансій, цей сайт також дає змогу шукати теми та проєкти для аспірантів, які можуть скористатися пропозиціями спеціальних стипендій для українських студентів. Для науковців з України Академія наук Чеської Республіки пропонує стажування. У Чеській Республіці є два великих грантових агентства – Технологічне агентство Чеської Республіки (TA CR) і Грантове агентство Чеської Республіки (GA CR), які фінансують значну частину досліджень не лише в державних дослідницьких установах. Наразі обидва агентства реагують на ситуацію, розширюючи можливості фінансування проєктів, до яких залучаються українські науковці. Ці інституції дозволяють розробникам уже чинних проєктів розширити склад своїх команд за рахунок приєднання дослідників і студентів з України, запрошують охочих розглянути можливість уключати українських науковців і студентів до нових проєктів. Звісно, усі ці кроки можна розцінювати як використання ситуації й сприяння

«вимиванню мізків» з України, одним із проявів «освітніх утрат», утім, для українців, які опинились у скрутній ситуації через війну, це є один із вимірів справжньої допомоги.

Потрібно назвати ще одну форму, яка в публічному просторі Чехії є втіленням позиції підтримки України. Це краудфандингові платформи, які залучаються для надання фінансової допомоги українцям. Найбільш відомою з таких платформ є Donio, у рамках якої одразу з початку повномасштабного вторгнення запроваджено окремий вид зборів «Допомога Україні», де ті українці, які потребують допомоги, могли отримати її. Від початку війни на цій платформі створено 226 зборів і зібрано 68 082 112 чеських крон на допомогу в різних складних життєвих ситуаціях, у яких опинились українці [26]. Тож, якщо порівнювати із ситуацією до 24 лютого 2022 р., то позиція Чехії відносно російсько-української війни в публічному просторі радикально змінилася.

Особливою для України залишається ситуація з Угорщиною. На позицію цієї країни щодо російсько-української війни вплинула специфіка відносин між обома державами, особливо протягом останніх п'яти років. Будапешт неодноразово конфліктував із Києвом через освітню та мовну політику, яка, за його словами, порушує права понад 100 000 носіїв угорської мови, які проживають на Заході України. До повномасштабного вторгнення Росії Угорщина блокувала участь України в офіційних засіданнях комісії Україна–НАТО вище рівня послів.

Попри яскраво проросійську політику попереднього періоду, офіційний Будапешт усе ж таки засудив російський повномасштабний напад на Україну 24 лютого 2022 р. та підтримав санкційні заходи, запроваджені ЄС проти РФ. Утім, позиція Угорщини з-поміж країн Вишеградської четвірки залишається особливою. Віктор Орбан характеризував російсько-українську війну як «війну слов'ян», причинами якої, на його думку, стали невиконання Україною Мінських угод і неготовність Заходу надати РФ гарантії не вступу України до НАТО [3, с. 11].

Позиція Угорщини щодо російсько-української війни визначається проросійським курсом уряду В. Орбана. Офіційні заяви та дії влади це підтверджують.

Так, Угорщина:

– виступила проти активації Директиви про тимчасовий захист українських біженців на користь угорських правил (03.03.2022 р. заява керівника апарату Г. Гуляса);

– відмовилась у наданні Україні військової підтримки та заборонила транзит зброї через свою територію (07.03.2022 р.);

- гальмувала розширення експорту електроенергії України до ЄС;
- не підтримала створення тренувальної місії ЄС для українських військових і відмовилася їх тренувати в межах цієї місії;
- заблокувала проведення засідання Комісії Україна–НАТО (листопад, 2022 р.);
- виступала проти запровадження санкцій ЄС проти РФ;
- блокувала надання Україні затвердженої Євросоюзом допомоги на загальну суму у 18 мільярдів євро (грудень, 2022 р.), пояснюючи таке рішення захистом власних інтересів [27].

Енергетична залежність Угорщини від країни-агресора стала однією з причин виявлення цією представницею Вишеградської четвірки лояльності до РФ на дипломатичному рівні та до розповсюдження на міжнародному рівні заяв, що містять проросійські й суто російські наративи. Так, улітку 2022 р., одразу після введення надзвичайної ситуації в угорській енергетиці, В. Орбан заявив про те, що Європейський Союз має змінити свою стратегію щодо російсько-української війни. На думку угорського прем'єр-міністра, санкції не змогли суттєво послабити РФ, тому, замість перемоги у війні, потрібно переходити до мирних перемовин із Кремлем [27].

Однак указані вище дії не завадили Національній асамблеї Угорщини на підтримку нашої держави 10 березня 2022 р. ухвалити Декларацію «Про війну в Україні», у якій вона заявила про засудження військового втручання Росії та про підтримку непорушності суверенітету й територіальної цілісності України, а також закликала до негайного припинення бойових дій і початку мирних переговорів. У документі також проголошувалося, що Угорщина повинна залишатись осторонь війни; що Угорщина не надсилатиме війська чи зброю в Україну на двосторонній основі та не пропускатиме летальний вантаж через свій кордон з Україною. Декларація також закликала громадських діячів і ЗМІ утримуватися від висловлювань, які можуть поставити під загрозу безпеку Угорщини й угорського народу, а також від вимог до Угорщини надіслати війська та зброю на війну, яку вона кваліфікує як «небезпечну та безвідповідальну» [28]. Цей документ містить заклик до поваги прав етнічної угорської громади в Закарпатській області на заході України й підтверджує заклик Угорщини розпочати процес вступу України до ЄС. Декларація також визначає обов'язком допомогти кожному угорцю, українцю чи іншому громадянину, який утікає до Угорщини від війни [28].

Разом із тим Угорщина стала третьою після Польщі та Румунії за кількістю прийнятих біженців. Згідно з даними Агентства біженців ООН, із 24 лютого по 6 червня 2022 р. до Угорщини прибули 1 млн 312 тисяч

українців. Незважаючи на це, лише 20 тисяч із них звернулися з проханням про так званий «захищений статус» в Угорщині, який гарантує фінансову підтримку та медичну допомогу. Отримали його близько половини із заявників. За даними ООН від 4 липня 2022 р., лише 26 тисяч українців подалися на тимчасовий захист в Угорщині – у порівнянні з 1,2 млн у Польщі чи 382 тисячами в Чехії [29].

Однією із форм допомоги Угорщини Україні стало залучення міжнародної гуманітарної програми «Угорщина допомагає», створеної ще у 2017 р. з метою надання ефективної підтримки в кризових районах і регіонах, які постраждали від техногенних або природних катаклізмів. Окрім надання безпосередньої допомоги Україні, уряд Угорщини продовжує координувати спільні зусилля громадських, благодійних організацій та волонтерів через Національну координаційну гуманітарну раду. Угорщина надала близько 2 млрд форинтів гуманітарної допомоги (понад 5,4 млн євро), у тому числі 1,35 млрд форинтів (понад 3,6 млн євро) у рамках програми «Угорщина допомагає» [30].

Загалом, офіційна угорська позиція щодо російсько-української війни, яка має нейтральний або відверто проросійський характер, поєднується з кроками надання допомоги українцям. Саме проросійський характер позиції офіційного Бударешту призвів до загострення відносин у рамках Вишеградської групи, яка, на думку багатьох дослідників, зараз виглядає як V3+1 (Польща, Чехія, Словаччина + Угорщина). Найбільшої критики поведінка Угорщини зазнає з боку Польщі. Проявом таких непорозумінь щодо розбіжності позицій стосовно російської агресії можна назвати думку прем'єр-міністра Польщі М. Моравецького, який зазначив, що «шляхи Польщі та Угорщини розійшлися через різне ставлення до війни в Україні» [4, с. 3].

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Упродовж подій російсько-української війни, активна фаза якої розпочалась у 2014 р., позиція країн V4 зазнавала певних змін, що детермінувалося низкою внутрішніх і зовнішніх факторів, серед яких є як особисті уподобання лідерів, усвідомлення потенційного зростання небезпеки для своєї країни, так і енергетична та економічна залежність від Росії, колективна позиція ЄС тощо.

Попри започатковану з 1990-х рр. традицію підтримки дво- та багатосторонніх відносин Вишеградської четвірки з Україною, в умовах російсько-української війни не всі країни V4 продовжили дотримуватися

цієї традиції. Так, анексія Криму й окупація окремих районів Донецької та Луганської областей України Росією створили необхідність визначитися зі своєю позицією щодо цих проявів порушення міжнародного права. При цьому вже з 2014 р. можна побачити наявні розбіжності між членами Вишеградської групи: коли чітко визначену проукраїнську й антиросійську позицію мала тільки Польща; Словаччина коливалася між публічним визнанням агресії з боку Росії і її замовчуванням; а Чехія та Угорщина, очолювані лідерами з чіткими проросійськими поглядами, попри задекларовану підтримку України й приєднання до європейської політики санкцій проти Росії, фактично зайняли антиукраїнську позицію.

Події повномасштабної війни, що розпочалися 24 лютого 2022 р. як результат уторгнення Росії, дещо змінили позицію країн V4. Так, Вишеградська четвірка одна з перших відреагувала на повномасштабне російське вторгнення в Україну 24 лютого 2022 р., однозначно засудивши агресію та висловивши свою підтримку Україні в офіційних заявах і комюніке на різних рівнях. Від початку російської військової агресії країни V4 мобілізували значні фінансові та людські ресурси, надаючи військову, інформаційну, юридичну, медичну допомогу Україні й українським біженцям. Тема війни в Україні постійно присутня в інформаційному просторі регіону та відображається в оперативному прийнятті нормативно-правових актів щодо надання допомоги, підтримці набуття Україною членства в ЄС й НАТО, створенні нових установ, спрощенні візових режимів, всебічної допомоги у сфері освіти, науки, медицини, послуг, бізнесу, транспорту тощо. Тож публічно V4 висловлювала єдине ставлення до цієї війни.

Утім, країни V4 не створили єдиного фронту щодо підтримки України та допомоги у війні проти РФ. Із-поміж Вишеградської четвірки три країни (Польща, Чехія й Словаччина) приєдналися до інших країн Європи, які активно надавали Україні військову допомогу. Прем'єр-міністр Угорщини неодноразово критикував антиросійські санкції, тож через його позицію Угорщина, яка в період до 2022 р. тривалий час блокувала співпрацю України з НАТО, не доєдналася до постачання військової допомоги та відмовилася пропускати постачання зброї із Заходу в Україну через свою територію. Із перших днів і донині Будапешт заявляє про своє бажання, з одного боку, залишитися поза військовою конфронтацією, а з іншого – зацікавленість у швидкому завершенні найсерйознішого військового конфлікту в Східній Європі з часів Другої світової війни. У зв'язку з цим стан Вишеградської групи як регіонального об'єднання чотирьох центральноєвропейських країн кваліфікується дослідниками як занепад

[3, с. 13], тож російсько-українська війна вплинула не лише на двосторонні відносини України з країнами Вишеградської групи, а й на відносини всередині самої V4.

Можна стверджувати наявність коливань спільної позиції Вишеградської четвірки саме як групи щодо російсько-української війни. Так, на початку 2014 р. країни V4 одностайно підтримали Україну та її європейські прагнення, які Росія розцінила як загрозу для себе, тож анексія Криму й окупація низки районів України на сході була засуджена країнами V4. Утім, упродовж 2014–2022 р. до початку повномасштабної інтервенції позиції всередині Вишеградської групи розділилися, і формула V4 перетворилася на формулу V1+1+2 (Польща з відверто проукраїнською та антиросійською позицією; Словаччина, яка коливалася; і Чехія з Угорщиною, які зайняли відверто проросійську позицію). Початок повномасштабної війни та вторгнення Росії в Україну наприкінці лютого 2022 р. був однозначно засуджений Вишеградською четвіркою, демонструючи наявність спільної позиції щодо подій в Україні. Утім, згодом позиції V4 знову розділилися, цього разу вже у форматі V3+1 де Угорщина перебуває в опозиції до Польщі, Чехії й Словаччини [4, с. 3].

Незважаючи на розбіжності в політиках країн Вишеградської групи щодо російсько-української війни, це регіональне утворення залишається важливим стратегічним партнером України. Основні наративи, які помітні та є спільними в публічному просторі щодо російсько-української війни, це підтримка євроінтеграційних і євроатлантичних прагнень, демократичного розвитку України та європейських цінностей, допомога біженцям тощо.

Ця публікація є продовженням досліджень інших українських колег, які аналізували реакцію Вишеградської четвірки на події російсько-української війни, та не претендує на повну вичерпність досліджуваної проблеми. Подальші наукові пошуки з цієї проблематики варто продовжити в контексті вивчення позицій щодо російсько-української війни в мас-медіа країн регіону, серед різних політичних сил усередині кожної країни V4; проаналізувати стан громадської думки, а також як саме інтерпретуються події російсько-української війни в історичній освіті країн Вишеградської групи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Близняк, О. (2020). Позиції країн Вишеградської групи в політиці ЄС щодо України в умовах російсько-української війни. *Історико-політичні проблеми сучасного*

світу: *Збірник наукових статей*. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т, № 42, с. 27–35. DOI: 10.31861/mhpi2020.42.27-35.

2. Близняк, О., Риков, А. (2023). Процес євроінтеграції України в умовах повномасштабної російсько-української війни: проблеми та перспективи. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*, № 2 (16), с. 119–135. DOI 10.29038/2524-2679-2023-02-119-135.

3. Вовканич, І., Шніцер, І. (2022). Реакція країн Вишеградської четвірки на повномасштабне воєнне вторгнення Росії в Україну. *Геополітика України: історія і сучасність: збірник наукових праць*, № 2 (29), с. 7–19. DOI: 10.24144/2078-1431.2022.2(29).7–19.

4. Давимука, О. (2023). Вишеградська група в нових політичних реаліях. *Національний інститут стратегічних досліджень*. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-08/az_vishegrad4_22082023.pdf

5. Statement of the Visegrad Group Ministers of Foreign Affairs on the situation in Ukraine. Cracow, 7 December, 2004. *Visegradgroup.eu*. URL: <https://www.visegradgroup.eu/2004/statement-of-the>

6. Joint Declaration of the Prime Ministers of the V4 Countries on Ukraine, 10 June, 2005. *Visegradgroup.eu* URL: <https://www.visegradgroup.eu/2005/joint-declaration-of-the-110412>

7. Joint Statement of the Prime Ministers of the Visegrad Group Countries on Ukraine, 29 January, 2014. *Visegradgroup.eu*. URL: <https://www.visegradgroup.eu/calendar/joint-statement-of-the>

8. V4 + United Kingdom Joint Statement of Prime Ministers (2022). London, 8 March, 2022. *Visegradgroup.eu*. URL: <https://www.visegradgroup.eu/download.php?docID=488>

9. Conclusions of the Meeting of the European Affairs Committees of the Senate and the Chamber of Deputies of the Czech Republic, the National Assembly of Hungary, the Sejm of the Republic of Poland and the National Council of the Slovak Republic (2022), Košice, 25 April, 2022. *Visegradgroup.eu*. URL: <https://www.visegradgroup.eu/download.php?docID=495>

10. Joint declaration of The Ministers of Interior of the Visegrad Group (2022). Budapest, 30 June, 2022). *Visegradgroup.eu*. URL: <https://www.visegradgroup.eu/download.php?docID=497>

11. Declaration of the defence and security committees of parliaments of the visegrad group (2022). Bratislava, 4–5 December, 2022. *Visegradgroup.eu*. URL: <https://www.visegradgroup.eu/download.php?docID=509>

12. Orędzie Prezydenta RP, 24.02.2022. (2022). *Oficjalna strona Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej*. URL: <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/oredzie-prezydenta-rp,49375>.

13. Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. Dz.U. poz. 583 (2022). *Strona główna Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej*. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20220000583/T/D20220583L.pdf>

14. Uchwała w sprawie ustawy o szczególnych rozwiązaniach w zakresie przeciwdziałania wspieraniu agresji na Ukrainę oraz służących ochronie bezpieczeństwa narodowego (2022), 12 kwietnia, 2022. *Senat Rzeczypospolitej Polskiej*. URL: <https://www.senat.gov.pl/prace/uchwaly/record,4771.html>.

15. Свириденко Ю. (2022). Польський Уряд готовий стимулювати бізнес інвестувати в Україну і докладає до цього максимум зусиль. 04.10.2022. *Урядовий портал України*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/yuliia-svyrydenko-polskyi-uriad-hotovy-stymuliuvaty-biznes-investuvaty-v-ukrainu-i-dokladaie-do-tsoho-maksymum-zusyl>.

16. Kancelaria Prezesa Rady Ministrów. (2022). *Pomagam Ukrainie*. URL: <https://pomagamukrainie.gov.pl/>.

17. Сайт для громадян України. (2022). *Сайт Республіки Польща*. URL: <https://www.gov.pl/web/ua>

18. Prezidentka v RTVS: Útok Ruska prepisuje novodobú históriu (2022). Zuzana Čaputová *prezidentka Slovenskej republiky*. 24.02.2022. URL: <https://www.prezident.sk/article/prezidentka-v-rtvs-utok-ruska-prepisuje-novodobu-historiu/>

19. V súvislosti s konfliktom na Ukrajine platia zmeny v zákonoch o civilnej ochrane, azyle a kybernetickej bezpečnosti, zriadi sa fond vzájomnej pomoci (2022). *Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky*. 26.02.2022. URL: <https://www.minv.sk/?tlacove-spravy&sprava=v-suvlosti-s-konfliktom-na-ukrajine-platia-zmeny-v-zakonoch-o-civilnej-ochrane-azyle-a-kybernetickej-bezpecnosti-zriadi-sa-fond-vzajomnej-pomoci>

20. Výzva na podporu výskumníkov ohrozených konfliktom na Ukrajine (2022). *Úrad vlády Slovenskej republiky*, 19.05.2022. URL: <https://www.vlada.gov.sk/vyzva-na-podporu-vyskumnikov-ohrozenych-konfliktom-na-ukrajine/>

21. Posilnenie prístupu k základným potravinám a hygienickým potrebám pre najzraniteľnejšiu časť populácie na Ukrajine (2022). *Slovenská agentúra pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu (SAMRS)*. URL: <https://slovakaid.sk/projekty/posilnenie-pristupu-k-zakladnym-potravinam-a-hygienickym-potrebam-pre-najzranitelnejšiu-cast-populacie-na-ukrajine/>

22. Ministerstvo vnútra zriadilo infolinky pre ukrajinsky hovoriace osoby (2022). *Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky*, 28.02.2022. URL: <https://www.minv.sk/?tlacove-spravy&sprava=ministerstvo-vnutra-zriadilo-infolinky-pre-ukrajinsky-hovoriace-osoby>

23. Informácie pre ľudí, firmy a organizácie ochotné pomôcť (2022). *Kto pomôže Ukrajine*. URL: <https://ktopomozeukrajine.sk/>

24. R.Fico šéfku EK informoval, že nová vláda SR nebude vojensky podporovať Ukrajinu (2023). *Úrad vlády Slovenskej republiky*, 26.10.2023. URL: <https://www.vlada.gov.sk/rfico-sefku-ek-informoval-ze-nova-vlada-sr-nebude-vojensky-podporovat-ukrainu/?csrt=14496314570093203318>

25. Vládní návrh zákona (2022). *Senát Parlamentu ČR*. URL: <https://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/dokumenty?action=schuze&value=6917>

26. Pomoc Ukrajině (2022). *Donio*. URL: <https://www.donio.cz/pomocukrajine>

27. Financial support to Ukraine (2022). *Economic and Financial Affairs Council*. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/ecofin/2022/12/06/>.

28. Political Declaration 1/2022. (III. 10.) of the National Assembly of Hungary on the war between Russia and Ukraine (2022). URL: https://www.nato-pa.int/download-file?filename=/sites/default/files/2022-03/Politikai%20Nyilatkozat_EN.pdf.

29. Ferenc B., András M. (2022). Ukrainian refugees aren't too eager to stay in Hungary, and the state isn't too keen on encouraging them to do so. *Telex*. URL: <https://telex.hu/english/2022/05/11/ukrainian-refugees-arent-too-eager-to-stay-in-hungary-and-the-state-isnt-too-keen-on-encouraging-them-to-do-so>

30. Hungary Has Helped More Than 530,000 Ukrainian Refugees (2022). *Embassy of Hungary Pristina*. URL: <https://pristina.mfa.gov.hu/eng/news/hungary-has-helped-more-than-530000-ukrainian-refugees>

REFERENCES

1. Blyzniak, O. (2020). Pozytysiy krayin Vyshehrads'koyi hrupy v politytsi YES shcho do Ukrayiny v umovakh rosiys'ko-ukrayins'koyi viyny [The Positions of the Visegrad Group States on the European Union Policy Towards Ukraine in the Context of the Russo-Ukrainian War]. *Istoryko-politychni problemy suchasnoho svitu: Zbirnyk naukovykh statey [Modern Historical and Political Issues: Journal in Historical & Political Sciences]*. Chernivtsi: Chernivtsi National University, vol. 42. pp. 27–35. DOI: 10.31861/mhpi2020.42.27-35 (in Ukrainian).

2. Blyzniak, O., Rykov, A. (2023). Protses yevrointehratsiyi Ukrayiny v umovakh povnomasshtabnoyi rosiys'ko-ukrayins'koyi viyny: problemy ta perspektyvy [The process of European integration of Ukraine in the conditions of a full-scale Russian-Ukrainian war: problems and prospects]. *Mizhnarodni vidnosyny, suspil'ni komunikatsiyi ta rehional'ni studiyi [International Relations, Public Communications and Regional Studies]*, № 2 (16), p. 119–135. DOI 10.29038/2524-2679-2023-02-119-135 (in Ukrainian).

3. Vovkanych, I., Shnicer, I. (2022). Reaktsiya krayin Vyshehrads'koyi chetvirky na povnomasshtabne voyenne vtorhnennya Rosiyi v Ukrayinu [The reaction of the Visegrad Four countries to Russia's full-scale military invasion of Ukraine]. *Heopolityka Ukrayiny: istoriya i suchasnist': zbirnyk naukovykh prats' [Geopolitics of Ukraine: history and modernity: collection of scientific papers]*, № 2 (29), p. 7–19. DOI: 10.24144/2078-1431.2022.2(29).7–19 (in Ukrainian)

4. Davymuka, O. (2023). Vyshehrads'ka hrupa v novykh politychnykh realiyakh [Visegrad group in new political realities]. *Natsional'nyy instytut stratehichnykh doslidzhen [National institute for strategic studies]*. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-08/az_vishegrad4_22082023.pdf (in Ukrainian).

5. Statement of the Visegrad Group Ministers of Foreign Affairs on the situation in Ukraine. Cracow, 7 December, 2004. *Visegradgroup.eu*. URL: <https://www.visegradgroup.eu/2004/statement-of-the>

6. Joint Declaration of the Prime Ministers of the V4 Countries on Ukraine, 10 June, 2005. *Visegradgroup.eu* URL: <https://www.visegradgroup.eu/2005/joint-declaration-of-the-110412>

7. Joint Statement of the Prime Ministers of the Visegrad Group Countries on Ukraine, 29 January, 2014. *Visegradgroup.eu* URL: <https://www.visegradgroup.eu/calendar/joint-statement-of-the>

8. V4 + United Kingdom Joint Statement of Prime Ministers (2022). London, 8 March, 2022. *Visegradgroup.eu* URL: <https://www.visegradgroup.eu/download.php?docID=488>

9. Conclusions of the Meeting of the European Affairs Committees of the Senate and the Chamber of Deputies of the Czech Republic, the National Assembly of Hungary, the Sejm of the Republic of Poland and the National Council of the Slovak Republic (2022), Košice, 25 April, 2022. *Visegradgroup.eu*. URL: <https://www.visegradgroup.eu/download.php?docID=495>

10. Joint declaration of The Ministers of Interior of the Visegrad Group. (2022), Budapest, 30 June, 2022). *Visegradgroup.eu*. URL: <https://www.visegradgroup.eu/download.php?docID=497>

11. Declaration of the defence and security committees of parliaments of the visegrad group (2022). Bratislava, 4–5 December, 2022. *Visegradgroup.eu*. URL: <https://www.visegradgroup.eu/download.php?docID=509>

12. Orędzie Prezydenta RP. 24.02.2022. (2022). *Oficjalna strona Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej*. URL: <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/oredzie-prezydenta-rp,49375> (in Polish).

13. Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. Dz.U. poz. 583 (2022). *Strona główna Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej*. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20220000583/T/D20220583L.pdf> (in Polish).

14. Uchwała w sprawie ustawy o szczególnych rozwiązaniach w zakresie przeciwdziałania wspieraniu agresji na Ukrainę oraz służących ochronie bezpieczeństwa narodowego. (2022), 12 kwietnia, 2022. *Senat Rzeczypospolitej Polskiej*. URL: <https://www.senat.gov.pl/prace/uchwaly/record,4771.html>. (in Polish).

15. Svyrydenko, Y. (2022). Pol's'kyi Uryad hotovyy stymulyuvaty biznes investuvaty v Ukrayinu i dokladye do ts'oho maksimum zusyl' [The Polish Government stands ready to encourage businesses to invest in Ukraine and exerts every effort for this purpose]. *Uryadovyy portal Ukrayiny [Government portal of Ukraine]* 04.10.2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/yuliia-svyrydenko-polskyi-uriad-hotovyi-stymuliuvaty-biznes-investuvaty-v-ukrainu-i-dokladaie-do-tsoho-maksimum-zusyl> (in Ukrainian).

16. Kancelaria Prezesa Rady Ministrów. (2022). *Pomagam Ukrainie*. URL: <https://pomagamukrainie.gov.pl/>. (in Polish).

17. Sayt dlya hromadyan Ukrayiny [Site for citizens of Ukraine]. (2022). *Sayt Respubliki Pol'shcha [Website of the Republic of Poland]*. URL: <https://www.gov.pl/web/ua> (in Ukrainian).

18. Prezidentka v RTVS: Útok Ruska prepisuje novodobú históriu (2022). *Zuzana Čaputová prezidentka Slovenskej republiky*. 24.02.2022. URL: <https://www.prezident.sk/article/prezidentka-v-rtvs-utok-ruska-prepisuje-novodobu-historiu/> (in Slovak).

19. V súvislosti s konfliktom na Ukrajine platia zmeny v zákonoch o civilnej ochrane, azyle a kybernetickej bezpečnosti, zriadi sa fond vzájomnej pomoci (2022). *Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky*, 26.02.2022. URL: <https://www.minv.sk/?tlacove-spravy&sprava=v-suvvislosti-s-konfliktom-na-ukrajine-platia-zmeny-v-zakonoch-o-civilnej-ochrane-azyle-a-kybernetickej-bezpecnosti-zriadi-sa-fond-vzajomnej-pomoci> (in Slovak).

20. Výzva na podporu výskumníkov ohrozených konfliktom na Ukrajine (2022). *Úrad vlády Slovenskej republiky*, 19.05.2022. URL: <https://www.vlada.gov.sk/vyzva-na-podporu-vyskumnikov-ohrozenych-konfliktom-na-ukrajine/> (in Slovak).

21. Posilnenie prístupu k základným potravinám a hygienickým potrebám pre najzraniteľnejšiu časť populácie na Ukrajine (2022). *Slovenská agentúra pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu (SAMRS)*. URL: <https://slovakaid.sk/projekty/posilnenie-pristupu-k-zakladnym-potravinam-a-hygienickym-potrebam-pre-najzranitelnejziu-cast-populacie-na-ukrajine/> (in Slovak).

22. Ministerstvo vnútra zriadilo infolinky pre ukrajinsky hovoriace osoby (2022). *Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky*. 28.02.2022. URL: <https://www.minv.sk/?tlacove-spravy&sprava=ministerstvo-vnutra-zriadilo-infolinky-pre-ukrajinsky-hovoriace-osoby> (in Slovak).

23. Informácie pre ľudí, firmy a organizácie ochotné pomôcť (2022). *Kto pomôže Ukrajině*. URL: <https://ktopomozeukrajine.sk/> (in Slovak).
24. R.Fico šéfku EK informoval, že nová vláda SR nebude vojensky podporovať Ukrajinu (2023). *Úrad vlády Slovenskej republiky*, 26.10.2023. URL: <https://www.vlada.gov.sk/rfico-sefku-ek-informoval-ze-nova-vlada-sr-nehude-vojensky-podporovat-ukrajinu/?csrt=14496314570093203318> (in Slovak).
25. Vládní návrh zákona (2022). *Senát Parlamentu ČR*. URL: <https://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/dokumenty?action=schuze&value=6917> (in Czech).
26. Pomoc Ukrajině (2022). *Donio*. URL: <https://www.donio.cz/pomocukrajine> (in Czech).
27. Financial support to Ukraine (2022). *Economic and Financial Affairs Council*. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/ecofin/2022/12/06/>.
28. Political Declaration 1/2022. (III. 10.) of the National Assembly of Hungary on the war between Russia and Ukraine (2022). URL: https://www.nato-pa.int/download-file?filename=/sites/default/files/2022-03/Politikai%20Nyilatkozat_EN.pdf.
29. Ferenc, B., András, M. (2022). Ukrainian refugees aren't too eager to stay in Hungary, and the state isn't too keen on encouraging them to do so. *Telex*. URL: <https://telex.hu/english/2022/05/11/ukrainian-refugees-arent-too-eager-to-stay-in-hungary-and-the-state-isnt-too-keen-on-encouraging-them-to-do-so>
30. Hungary Has Helped More Than 530,000 Ukrainian Refugees. (2022). *Embassy of Hungary Pristina*. URL: <https://pristina.mfa.gov.hu/eng/news/hungary-has-helped-more-than-530000-ukrainian-refugees>

Матеріал надійшов до редакції 15.09.2023 р.

УДК 327.8

Володимир Мельничук,

аспірант кафедри міжнародних відносин,

Національний університет «Острозька академія»,

volodymyr.melnychuk@oa.edu.ua

ORCID ID: 0000-0002-5622-1895,

DOI 10.29038/2524-2679-2023-03-149-164

ІНТЕРЕСИ ТА ПРАКТИЧНІ ЦІЛІ «ПОЯСУ Й ШЛЯХУ» КНР У КРАЇНАХ ЄС

У статті досліджено інтереси та позиції ЄС і КНР щодо реалізації ініціативи «Пояс і Шлях». Особливу увагу приділено вивченню конкретних дій та заяв сторін, які ілюструють підходи до ведення зовнішньої політики й укладання зовнішньоекономічних зв'язків з іншими державами. Визначено відмінності